

БК 1871

ВІСЬМНАДЦЯТИЙ

у діях літератури української.

Відчит

П. Свєнціцького,

вчителя Академ. гімназії.

м. 223

У ЛЬВОВІ.

Підмогою товариства „Просвіта.“

1871.

Державна бібліотека
БІБЛІОТЕКА УРСР
№ 1963-2166-15

385 Ук.

З друкарні Інститута Ставропігійського
під зарядом Стефана Гугковського.

ВНОФ
ЗВІРЕНО 20 08 р.

Запустила Україна. Високіжі могили кріють тіло славного козацтва; дух його вітає понад могільні гори, з вітром буйним та Дніпровими хвилями розмовляючи. Минулося славне лицарство та багате панство, и воля и слава — шчо ј помину про јих немаје. Усе змарніло, усе мов сон ізнікло... Безкраї степи України, де славне козацтво сердечну кров ~~по~~лівало — заборані, засіжані; могили розкопані, лицарські кісти по степену вальајутца. У Чигрині, Черкасах, Перејаслављу — тихо; Кіјів, себе певниј, дивитца у Дніпріві хвилі -- „Чи я се?“ заітује; а голі внученята оксамітного панства, то у Петенбурсі нечестні бјуть поклони, то по заграницями людську кров на вина ј мѣди радістно мінјајуть; то з високого будінку невільничу браттву до шчоту доводять: в скілько рублів християнську душу оцінити?.. Про минуше помину немаје! Рідне чужім стало, чуже своїм рідним!.. Поліліся слюзи, кров потекла ріками. Нарід обідраниј, босиј и голодниј: „Доле! де ти, де?“ питаје; а від крају до крају: „Немаје! немаје!“ відгомон голосить. Минулося!... а втіха лиш однаја: „Терпи небоже — Господь допоможе.“

І дотерпілись! Новім вітром повіјало від далекого моря. Десь то ік заходови сонца, у небліської Франції, розбутилась страшенна буря революційні. Ізніщила багато, у смѣрть подала не

одну́ твар Господьнью, спотрьасла́ земльо́у... а віродила — нову́, зо́лото́м ці́нну, со́нцем еі́ajúчу правду — по́явіла іде́ју прав чолові́ка. Свјата́ја бу́р'я, благотво́рна — сталі́ття її́ дожи́дали!

Пішли́ сві́том нові́ гадкі́ та іде́ји; бо́жі ді́точки розві́јались ві́тром, росо́ју налену́ли, зерно́м благода́ти па́дають на рі́льлю́ гото́ву. А рі́льля́ до́бра: крoві́ју напóжена, слъозáми омóчена — при́ймíла на-сіння... розросло́сь, взбу́јало — де одні́м колосóчком, де їх гóречо́кю — пи́щáютця сві́том!

Зерно́ благода́ти: во́лі и правди на землі́ свѣто́ји — оно́́ ж на Укра́јині́ посі́јало́сь, взі́шло по обо́х кра́ях Дніпро́вих, и -- на́дієся голо́дній льóде! — прокóрмить вбо́гого дýха; не загі́не, ві́росте, зму́жні́є — льудьáм на сла́ву, у корі́сть наро́дню, в сві́тову́ју пі́ху!

Ве́ім ві́домо, шчо́ вже с XV ві́ку да́вня рýська лі́терату́ра заги́ба́є. На чужо́му добрі́ ві́кохана, у чужі́й склад при́брана — не здо́ліла вона́ уві́ті в внутре́нню на́рода їсто́ту; ні ра́зу не обі́зв́алась голосні́ше у жо́го се́рцьу, в дýшу не про́ні́кла. Церко́вна́ ж держа́вна в нача́ткáх сво́їх, тако́ју́ ж лиші́лась до оста́нку. Ні́ її́ сил зму́жні́ти по скла́довн влáсному, ні щі́ро́ји охóти ста́нуть наро́днюо́ју; животі́ла, до́ки змо́га. . а та́м змарні́ла и про́па́ла, не опла́кана не пожа́лована!...

За ур̑ядові́м слóвом пі́шло́ ж ур̑ядове́ па́нство: Шляхо́цькі во́льности Пóльшчі́ при́на́дили собо́ју кнѣзів́ і бо́ярство рýське. Новá дру́жина, нові́й да́є усьо́му пор̑я́док; а як на́ді́шла у́ні́ја, мина́етця ру́шчина́ да́вня, мо́воју́ пóльсько́ју, зві́ча́ями пóльськими замі́нена!

Польська цивілізація обгорнула собою усьу свічну верству на́рода; декуди лишé обі́зветця мона́х із сво́єї келі́ї; на со́ймаку зложитця ру́ський докúмент, та запорóзького Писаря́ слово́ нечу́ма́зне приплéнта́етця із острóвів. Тут і все! літе́ратури нема́је, вчено́го сло́ва ру́ського неподі́бати! Засну́ло воно́ з да́вними руко́письами хро́нік і Ста́ту́та. Про льудове́-ж сло́во не могло́ тогді́ ж зга́дуватьця! Ма́ле́ ж мізе́рне хова́лось воно́ під селя́нсько́ю стрі́хо́ю, з старця́ми плéнта́лось по ширóкому́ сві́тови.

Аж ось наді́шли́ поря́дки́ шче́ нові́шчі: Укря́їну розді́лили. Чуба́тими коза́цькими го́ловами ви́мошчено́ Пете́нбу́рські́ боло́та, Січ зру́йно́вано... Товари́ство розбі́гло́сь по сві́тови: хто Ту́ркови́ служи́ти, а хто Моска́леви́ на Кавка́зі; хто в панські́ покóжі, а најшли́сь и такі́ї, шчо́ в жи́дівських корчма́х по́пхачем козаку́ють... Таке́ диво́ скла́лось в Укря́їні!... А льу́де — зви́ча́їне, як льу́де — поговори́ли, по́міркува́ли — да́ж кину́ли лі́хом об зе́млю — гідь́ жо́го́ ж зга́дувать!... Ві́росло посе́ї́ане зерно́ Хмельни́чєнька; моско́вське бра́цтво́ здало́сь на уті́ху: по сі́м бо́ці́ Дні́пра́ за́панува́ло шляхо́цтво по́льське, по тамті́м — моско́вське дво́ря́нство... Тото́ до́бре, а тамто́́ ж шче́ кра́шче.. „Пропа́ла Укря́їна!“ рознесло́́сь сві́том; а хто́́ мі́гби́́ ж погада́ти, шчо́́ не пропа́де́ забу́та, поки́нена́ чужи́ми́́ ж сво́ї́ми?..

Які́ми́́ си́лами́́ просла́вилась По́льшча? Які́ми́́ ста́нула́ Москв́а?.. Чи́ї́́ то мо́шчні́́ ру́ки́́ ставля́ють́́ ті́ї́́ ко́льоси́́ держа́вні? Чи́ї́́ розу́мні́́ го́лови́́ прі́від да́ють́́ схі́дно́ї́́ Евро́пі?.. Спита́́й — мовча́тиму́ть;

дај відповідь — не повірять, назвуть божевільним... Адже це Русь-Україна своїх синів дала єсидам. Нікому невідома, скарбі своїй розкидає — богата, хоть сама гола і боса... Из себе зложує Московію, мову дає їй, стрій і р'яд державний; в Сибір і Татарію висилає колонію; просвічає Литву, зложує сильну Польщу, грудьми закриває Європу від нападів поганства; дві мови, дві літератури добром своїм обогачає, невсищуча; двома проявляєтця цивілізаціями... А про її добродію, а про її щедру ні світ, ні облагодіяні, ні власні сини не знають... Сумна доля України, незаслужена доля!

Про давні часи незгадуючи, хто такі: Słowacki, Goszczyński, Zaleski? Хто Гоголь, Костомаров и цілий р'яд людéй прославівших і славіачих літератури: польську і московську? Чиїєї землі квіти увішли в їх твори? чиїм добром вони вікохані? хто виростив їх на славу? яке сонце огріло душу тих людéй, просвітло розум, любов'ю напоїло серце?.. Україні! Україні, про котру чужі і свої не знають, про котру, жаль и стид сказати — горстка от тут лиш людéй дбає!... Жаль, великий жаль, що правда непевне станула світом, що в світі правди тієї немає. Або вона закопана, або в воді затоплена, а може в багатого, та скупого пана у скрині захована. Немає її, немає!

Нерадістний заспів до голосної пісні славо-славного лихоліття народнього!...

Вік ХІХ останетця вічнопам'ятним у діях чоловіцтва; д'ля України-ж станув він св'ятиньою у котрій дух народу славітиме славу Все-

вішинього. У тім бо століттьу обновілась до нового життв́а народність українеська; вік цей віростив її, вікохав, спромігши сільними підставами до розвитку будучого.

А чуднім, понадмірно чудовим образом завіла нове життв́е сво́є Україна! Не похвалітца́ таким жодна народність. До життв́а народнього покликала її поезія!

Спогадали-ж коли, осьмівувані псевдо-кля́сиками, романтики, шчо вешта́ючись поміж льудом українеським, шука́ючи нові́ї по́живи дльа поетичного духа сво́го, вішука́ють — народність? А најшли́ її, добу́ли, із темр́ави віків вівели на світло днєвне.

Кому́ незвістне вандрованье Зорjana Хо́даковського (Адама Чарноцкого) по широкі́й Славjanшчині! Попомірьав він її, від кра́ју, до кра́ју; вірно обозначив границі́ Славjanшчини всіхдньо́ї; просла́вивсья поміж світово́ју учено́ју дружи́ною, і вконєць довголітнього вандрованья приніс у́ рідню хату — діво, про котрє́ само́му йому́ ж не снілосья.

Етнограф-романтик (годітца́ так назвати Хо́даковського) від могіли́ ік могілі́ вандрю́ючи, записував він усільякі́ річи, про котрі́ дізнава́всья від народу; а поміж інчими зложив неабі́які́ збірничок пісєнь народніх, поміж котрими́ најшла́сь неода історична́ думка козацька. Думи́ ті́ї і співання́ льуду достали́сь до рук Максимовича в Кі́їві, і не злягли́ у́ його, а оголошені́ дру́ком, розішли́сь по світови́. Народна́ му́за українеська, чудна́ простото́ју, велична́ сіло́ју краси́ сво́є́ї појавілась очам льуде́ј, і зачудовала́ всіх. Дізна́лись льуде́ про

істнування на́рода украї́нського, мо́ви його и бога́тої по́езиї наро́дної, і споважніли ду́мою розу́мною.

Чим д́ля Франці́ї діла́ Монте́скіа, Ру́сса, Во́льтера і і́нчі, тим д́ля Укра́їни ста́нула наро́дна її́ по́ези́а. Виклика́ла вона́ справде́шню револю́ци́ю; з на́коренком спони́шчила да́внішні́й поря́док рі́чї, горі́нц усé поверну́ла, і на ру́їні ви́росла чу́дна, најчу́дні́ша кві́тка — га́дки про са́моста́jne житт́е Укра́їни!

Та не́заразо́м ви́явилась вона́ сві́том.

Ча́рївна по́ези́а наро́ду украї́нського, не́забу́тна́ сла́ва Козаччи́нї, ви́спївана моги́льними ко́бзаря́ми, вперве́ спору́шила собо́ю чу́тт́е арти́стичне. Шчо́ було́ кра́шчого́ в Укра́їні, ви́плекано́го цивіліза́ци́ю по́льсько́ю, або́ моско́всько́ю, усé то́то кїну́лось до пісе́нь наро́дних, чу́ду́ючись кра́сі́ їх в поети́чному́ зложенн́у. Ду́ми і пі́сні наро́дні, до́тепер ви́спївані́ в степа́х, та під се́льськими́ стрі́хами, захо́дять до квати́р вча́чої́ся мо́лоді, доста́ютьца́ до дїво́чої, а та́м і не огляну́лись — співа́ютьца́ вже на па́нських по́ко́ях. Тако́ї го́рдості набра́лась про́ста пі́сня вбо́гого хлі́бороба́!

Шче́ бі́льшо́ї пі́хи на́дали́ її́ по́ети і пові́стари́ По́льщі́ і Моско́ві́ї. На ла́д наро́дної пі́сні за́спївали́ по́ети по́льско́ї украї́нско́ї шко́ли: Goszczyński, Zaleski Bohdan, Słowacki; Укра́їна ви́рости́ла собо́ю тала́н Grabowsk'ого, Czajkowsk'ого, Podalic'и; вона́-ж се́рдечна, хо́ть не со́бі, ви́кохала́ Го́голя́. „Тара́с Бу́льба, Ве́чери́ на ху́торі“ ті́лом до лі́терату́ри моско́вско́ї — душо́ю на́лежать до Укра́їни; а і „Мертві́ ду́ші“

Гоголя не на іншому віросли ґрунті. Україна! Україна! рознеслось усьуду — і усе розукраїнішчилось... Неабижак споважили україніські льуде. „Колі-ж слово мужицьке — гадали — таким скарбóm постічним вијавилось; коли Україна містить у собі сілу поетичну, спремагajúчу дві літератури — мабúдье у землі тіјєї, у народови тому јесть дечого багато, с чого покорістувать мójно у віковичну славу! — Хто льуд тој великанський, шчо витворив на самоті чúда? Хто ми, поміж јому живучијі?“ А гениј України, гениј народу святóї землі тіјєї, гóлосно подав відповідь: „Нарід України — будучинні народем; ви јого діти, України діти!“

І загуло від Кавказу за Карпати, від Ільмена до Чорноморья: „Живе Україна! живуть спні јїї безталанніјі! Витáj, витáj будучинно всесвітња!“

Молоде серце — добре, щире серце. Оно перше обізвалось на поклик генија народнього. Дітвора станула в обороні прав неньки України! Батькі сном спали, а діти проснулись; батькам добре було іє тім, шчо дотепер мајуть — дітям забажалося крашчого... Кинули дві цивілізації, дві богати літератури, привильєї шляхоцькі — усего добра відцурались, станувши під стьагом Архангела України, готові бұјні гóлови покласти, а новóї лпшојі долі собі ј народови добúти!.. В два ряді станули Україніські льуде. Одні, з сілоју фактичноју, в обороні істнујúчих порьадків; дрúгі, з живім словом правди, з віроју у будучину, по при льуд бóснј и гóлиј, домагajúчись правди — справділивости... І не жить вже ім з собóју у згóді, не сподружитьца ніколи!

Начаткі діла народнього прьамованнѣ на Україні, обозначаютьца характером: артистичним і соціяльним — зарівно дивні, зарівно нејмовірні ік доведеннью їх до кінця п'ятнього! Хвалілось — бідоту — по при богаті дві літератури — немудре мужицьке слово; жадалось — сміх сказати — правдѣ робів панських, дѣла невільничого кріпацтва!... Повернуть землю ік востокони з заходу, зорьку сховати у кешеннью і такого діла добитца — одинаково значило, одного і заслугувало — сміху, сміху і годі!...

І засміялось панство в золотих будінках, пішне, та нерозумне; засміялось іє Котляревським разом. До слез сміялось, прочітуючи його трагестію Віргілієвої „Енеїди;“ а якже ізмучилось насмішками — у поважну пришло задуму, разом з дотепним своїм поетом. „Мужицьким словом зложена ціла книжка; надрукована, обняла собою не одну сотню віршів... мужицького слова достало дѣла її зложеннѣ... По яковому праву?...

Аж ось обізвавсь Гуляк-Артемівський. Мов таїа ліскавка, озарила всіх в Україні невеличка та важна, дуже важна бачочка його: „Пан та собака.“ Протестом неабіяким явилась вона проті лєгалізованіі неправді, програмою стала поборникам за права льуду, звела їх на певну дорігу. „Годі народньоі кривди! — загуло по Україні-„Собачоі“ долі льуду у нечестивого панства настала порі скінчїтца! Правда наї стане світом — неправда шче заїє!“ Ліхо коїлось дѣла одних на Україні, сонце правди починало сходити другим. Артемівський поправив, шчо напсував Котляревський, і обі вони,

самі об тім незна́ючи, ста́ють в пріводі нові́ї літе-
рату́ри, оба́ іду́ть в по́слуги іде́ї нові́ї!.. Фантастична́ Укра́їна́ поетів, є то́го часу́ уступáетця живі́ї зéмлі наро́ду живі́ого; вже не красі́ю лиш вона́ пливáє, а поборю́є серця́ правдо́ю; не фантазі́єю — розумом ста́є справде́нним. Жива́ плоть при́яла в сїбе дýха живі́ого, і ви́явля́є сїлу мо-
гучну́....

Живу́ть ще помі́ж на́ми лю́де, котрі́ у перше стрі́тились з недрукóваними твóрами по́ета, про ко-
тро́го іма́ ніхто́ не зна́в на́ Укра́їні. Складом сво-
їм не подобáли то́ті по́ези́ї на спі́ви па́нського бан-
дурі́ста Тимка́ Паду́ри; не відко́ у їх бу́ло штуч-
но́го скла́ду віршів Котля́рєвського і Гу́ляка. В по́ези́ях тих нові́ї сїли, дух нові́ї и зложє́ньє незна́не. Віта́є у їх Укра́їна з степом́ безкра́їм, з вели́чними могі́лами і Дні́пром сла́вутцем. У їх виспіву́етця ду́ша сїльського́ лю́ду, се́рце його́, во́ля, до́ля і недо́ля... Плачом́ того́ по́ета пла́че ці́ла Укра́їна, тóгою́ його́ тóжить, жу́ритця жу́р-
бо́ю; розмовля́, смі́єтця, ті́шить із свої́м по́етом!.. Не Дант це, Та́ссо, Петрáрка; не Гете́ і Ші́ллер; не Мі́цкєвич, Сло́вацьки́, Пушкі́н... Нові́ї по́ет, талан окрє́миї; гені́ї тамті́м рівносі́льнії — Укра́їни́ гені́ї!..

Не на́шлось па́нського буді́нку, де-б твóрів по́ета не зна́ли, не чу́довались красі́ їх і сїлі; по городáх і сє́лах перехóдили вони́ із уст в уста́; в ху-
торáх стáнули нові́м Ієвáнгелі́єм; за́шли під сє-
льáнські стрі́хи, і та́м сльозу́ добу́ли, забра́лись у се́рце і ду́шу селя́нина.

Важне́ бу́ло сло́во по́ета. Чу́довими фáрбами змальову́вав він красу́ приро́ди Укра́їни; спі́вав про

минувшу її славу — криваву; гірким словом вино-
відав теперішню долю-недолю; передвішчував
будучину... Славне лицарство козацьке, закльоте
могутнім словом поета, виїшло із могил високих;
діди споглянули у вічи внученьатам... Жалібно на
грудь припадає козацька голова буйна. Ліхо стало
на Україні, гіркіє ліхо!... Із викликаними духами
заплакав поет, понурився.

„Нема правди на сім світі,
Немає, немає!...“

А за ним і Україна, мов за батьком діти,
в оден голос заплакала. Заплакала, заридала і в сльо-
зах обновилася. Гляньте! Не один, не сотня —
тисячі тих, котрі ще учора не знали: хто їх
отець, венька?.. в Україні нашіли своєю долею.
Вона безталанна пригорнула їх як серцю; наділила
добрим діток своїх неповинних; постанла у прі-
воді мільйонів, щоби вели їх як щастю, як долі!
По обох берегах Дніпра являютьца патріоти укра-
їнські, стає література, стає народність укра-
їнська!..

Хтож був той поет, що голосом своїм збу-
дів сонних до життя нового? Хто той великан,
що станув у пріводі мільйонів? Голос чиєї пісні
спотряс серцем і душою розкінених від Кавказу
до Карпат, від Білого до моря Чорного?

В Петенбурсі явилась книжка, під назвою
„Кобзар“ Автором її досі нікому незвістий Тарас
Шевченко. В тій книжці нашлось багато с тих
поезій, котрі старець і дітина — всі знали на Укра-
їні — Поетом тим Тарас. И славному слава по
усі віки!..

Хто не чував про Шевченка? Хто не знає чудних його творів?.. Великі поети: Байрон, Гете, Словацький великий поет Шевченко! Як тими гениями до ряду він станув, перевишив їх, величній! Доказати легко. Всі тамті поети в творах своїх власну лиш проявляють індивідуальність. За Англію не промовив Байрон; не виявлена Гетом Німеччина; угорській Польщі не добачимо в Словацьким; а споглядімо: чи єсть найменча пројава життя України, щоб не відбілася вона, мов у чистому дзеркалі, в Тарасових поезіях?.. Вона живе своїм поетом, пишеться в йому; у поезіях його вона вся! Поміж п'ятнадцяти мільйонами народу не подіблемо душі живій, котраб на голос пісні Тарасової не розхилилася до споду, мов таја квітка до живучої росиці! Де по усій Україні одне серце, щоб не спорухилось в груді на відгомон Кобзарової пісні? де око, щоб у тої час не зайшло сльозою? Байрона розуміє два мільйони Англичан, Гетого мільйон німців, Словацького пів мільйона Польків — Шевченка слухає, піймає, із їм співає — п'ятнадцять мільйонів!.. Тим він і великий, тим і вищий понад всіх поетів!

Спізнати твори Шевченкові, значить: спізнати характер літератури, характер народу українського. Позначені вони там живою правдою — віддаютьця рельєфно. Характер тої — страшна для кожної реакції революція! „Правда най стане світом!“ останнє її слово; „Цоли волі всім, усім!“ бажання поета, народу бажання. І горі кождому, хто у супроти тому стане! Поет рідним браттям точить кров у жилах спогачілу, щоб наточить живій „козачь-

кої крові!— Віточив би він її усьому світові, щоб лиш його обновити, освятити, у чолі правди поставити!... Страшні, криваві образи змальовує нам Тарас в Гаїдамаках, Кавказі, Сні, Гуссі... а любов в них так і пламенить, а „правда“ мов з Ісусового хреста сїяє!.. Тим він і великий, тим і безсмертний, і житиме у пам'яті, серці, у душі — кожного, кожного!

В Тарасові не добачимо Байроновського скептизма, олімпійського спокою і необачности Гетого, суб'єктивности великих поетів польських... Він українець, а чоловік в найдавнішчій значеннї сього слова! Він твердо вірить поступови; знає, що зло зникне, а добро правда воцаритця світом. Тарас справдешній гений!

За голосом Шевченкової пісні обізвався ціла Україна: Київ, Пільтава, Харків, Чернігів виїавляють неабіжакі талани: Куліш, Йеремія Галки (Костомарова), Глібова, Стороженка, Коніського.. На Кавказі обзиваєтця Кухаренко; в Галичині: Шашкевич, Головацький, Вагилевич і інші... Усі приймаютьця за святіє діло щире, сердечне, невсицущо!— і відразу, мов із під землі, являєтця література, окузуєтця нова, світові невідома 15 мільйонна народність українська.

Ось якого чуда діждавсь світ в XIX столітї. Великим пам'ятником записав він у історії своє істнуваннє, пам'ятником непорушним, и не має такої сили, щоб спонішчить його здоліла!

Україна і література її станули поезиєю; дльа гармонії, дльа вповненнєа її не доставало ще прози. И тотя явилась, не довго на себе чекать

звельяючи. Квітко (Основжаненко) відав своєю „Марусьо“, најчуднішчу квіткою великого лугу України! За „Марусьо“ пішов ряд повістей тогож автора; нові повістьарі явілись.

Могучній талан Марка Вовчка довершив діла, початого Основжаненком, і проза українська — чудна простотою, велика силою граматичних форм мови і складом оригінальним — станула попри поезію, — і література українська живе, розвивається, хоч і ставляють їй вороги не малі перепони.

Історія не похвалитца фактом, щоб нова яка ідея відразу приймалась людьми, увійшла в їх стать внутрєнню, допомагаючи загальному поступови. Така-ж сама доля припала і ідеї самостійности України и її літератури. По при прихильних, ще більше најшла вона собі неприхильників. По цім боці Дніпра и згадувать про її не хотіли, заодно повторяючи, що нарід України — нарід польський, а мова його — одміна мови польської; по тамтєм боці, в той самій слід ступила Московщина, нехтуючи українців, мову їх і літературу. На хресті распинають нову ідею; а тоті ворогів своїх благословляє; не вмєрла, живе, красою своєю усіх пліняючи.

Поміж польяками і москалями најшлись люди, котрі живій правді повіривши, станули її апостолами. Твори українських поетів, трохи не всі, перевєдені на язїк московський; Шевченкового „Кобзаря“ трічі перевєли польяки (Syrokomla-Kondratowicz, Gorzałczyński і Sowiński,) та ще і тепєр переводять; сьотні расправ наукових pro і contra окремішности мови української, цільно доказали

Au 1731

правду, що мова і література, а з ними народність України здібна розвинуцца і стáнути об собі. Найкращим же доказом, що начатковá література велику проявила силу jestь: факт изникнення школи української в польській літературі, хоть справдешні гениї її поставили, і другий, що шеєла Гоголя ніхтó не најшовєєа, котрїй здóлів би скарбї мови української занести до мови москóвської, і тим спокрївдити Україну.

Література українська неперечно шче дуже вбога; дїлу наукового у її зóвсім немає, доброї граматики не написано, пословник не надрукóваний, Біблія ледві що видаєтца... та грїх забути, що явилась вона перед кількадесятма лиш роками, а вже в тїм незначнім протєагу часу пишáетца твóрами, на котрі другі літератури цілі сталїтца чекáли. Будучина її одже велика, а границь розвитку обозначити годї!

Література, починаючись такими таланами, як Шевчєнко, Основјанєнко, Вовчóк, Федькóвич; доступна і зрозумїла дльа 15 мільоного народу, котрїї твори вчєниї і простак їк сєрцьу пријмає, в памьати задєржує — у будучинї стáне хибá прїводом літератур дрóгих.

Вїрїть у тўју будучинў, трудїтца над її покликаниєм до життєа — сватїї обовјазок кожного народольубца — Українца-рўсина кожного!!...

Au 1731